

**BALOŠOS DURPIŲ TELKINIO
PRAPLĖTIMO
PLANUOJAMOS ŪKINĖS VEIKLOS
POVEIKIO APLINKAI VERTINIMO
BIOLOGINĖS ĮVAIROVĖS VERTINIMO
ATASKAITA**

Vertinimą atliko:
Žydrūnas Sinkevičius

TURINYS

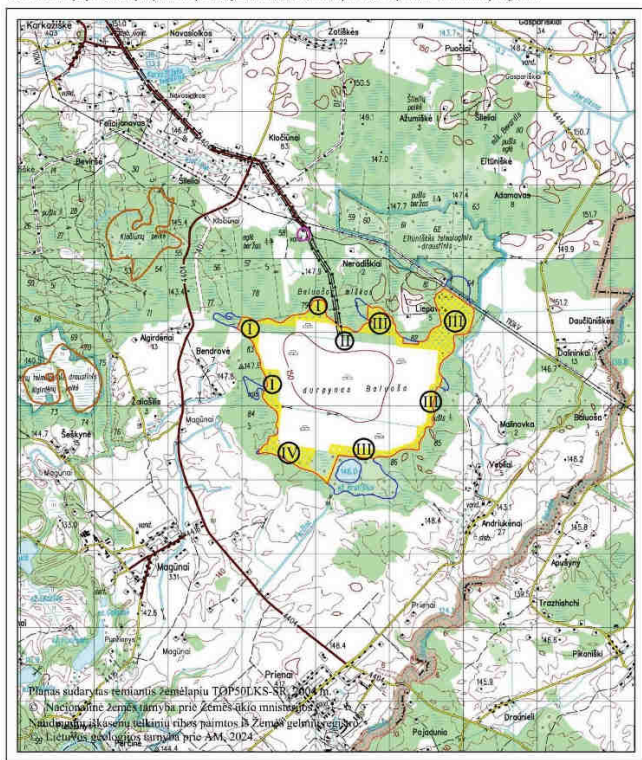
BENDRA INFORMACIJA APIE VERTINTĄ PŪV TERITORIJĄ	3
TYRIMO METODAI	5
INFORMACIJA APIE VIETOVĖJE ESANČIĄ AUGALIJĄ IR BIOTOPUS	6
INFORMACIJA APIE PLANUOJAMOS ŪKINĖS	9
VEIKLOS VIETOVĖJE IR GRETA JOS ESANČIAS EUROPOS BENDRIJOS SVARBOS BUVEINES	9
MEDYNŲ AMŽIUS IR TIPAS, JŲ RŪŠINĖ SUDĖTIS	11
INFORMACIJA APIE VIETOVĖS GYVŪNIJĄ	14
INFORMACIJA APIE PLANUOJAMOS ŪKINĖS VEIKLOS VIETOVĖJE IR GRETA JOS ESANČIAS SAUGOMAS TERITORIJAS IR EUROPOS EKOLOGINIO TINKLO „NATURA 2000“ TERITORIJAS	16
PLANUOJAMOS ŪKINĖS VEIKLOS POVEIKIS ESAMAI GAMTINEI APLINKAI, SAUGOMOMS RŪŠIMS	17
KOMPENSACINĖS ARBA ŠVELNINANČIOS PRIEMONĖS	18

BENDRA INFORMACIJA APIE VERTINTĄ PŪV TERITORIJĄ

PŪV teritorija yra išsidėsčiusi pietrytinėje Lietuvos Respublikos dalyje, Švenčionių rajono savivaldybės pietvakarinėje dalyje, už 1,9 km nuo Baltarusijos sienos, Magūnų seniūnijoje, Dalininkų kaime. PŪV teritorijos centro koordinatės LKS-94 yra 6087313 m (X) ir 615482 m (Y). Balošos durpių telkinys detaliam išžvalgytas dar 1955 m. Pats durpynas pradėtas eksploatuoti prieš 5 dešimtmečius, tačiau gavybos laukai buvo įrengti tik centrinėje telkinio dalyje. Šiuo metu, siekiant kuo pilniau išekspluatuoti likusius telkinio išteklius, durpių gavybą numatoma vykdyti ir telkinio pakraščiuose, juos prijungiant prie esamų gavybos laukų ar suformuojant naujus laukus. Planuojami įsisavinti telkinio pakraščiai kaip ir šiuo metu eksploatuojamas durpynas patenka į kitos paskirties (naudojimo būdas – naudingųjų iškasenų teritorijos) žemės sklypą priklausantį Lietuvos Respublikai, kuris išnuomotas PŪV organizatoriui. PŪV teritorija yra išsidėsčiusi neurbanizuotoje, kaimiškoje, mišku apsuptoje vietovėje. PŪV teritoriją sudaro 4 plotai (1 pav.) išsidėstę pačiuose telkinio pakraščiuose, kurie bendrai apima apie 109,9 ha plotą.

Balošos durpių telkinio praplečimo planuojamos ūkinės veiklos poveikio aplinkai vertinimo programa

8

1.1 pav. Balošos durpių telkinio apžvalginis planas

M 1:50 000

Sutartiniai ženklai

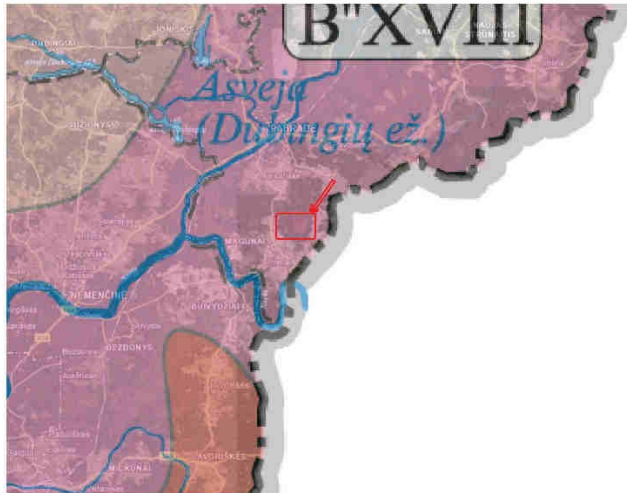
- Planuojami įsisavinti durpių telkinio pakraščiai (I-27,2, II-0,7, III-68, IV-14 ha, bendrai apie 109,9 ha)
- Detaliam išžvalgyti Balošos durpių telkinio ištekliai
- PŪV organizatoriui suteiktas kasybos sklypas
- Parengtiniu detalumu išžvalgyti durpių ištekliai
- Gamtinių aikštelių
- Produkcijos išvežimo kelias

UAB << G J Magma >> 2024

1 pav. Balošos durpių telkinio situacinis planas.

Pagal Lietuvos biogeografinį rajonavimą PŪV teritorija priskiriama Rytų Baltijos provincijai, Rytų Lietuvos ežeruočiųjų protakų rajonui (2 pav.). Smėlingų paslėnių ir dubaklonių bei tipiškų pušynų ir aukštapelkių ir ežerų biocenocės miškingo agrarinio arba urbanizuoto kraštovaizdžio sąlygomis.

M 1:250000

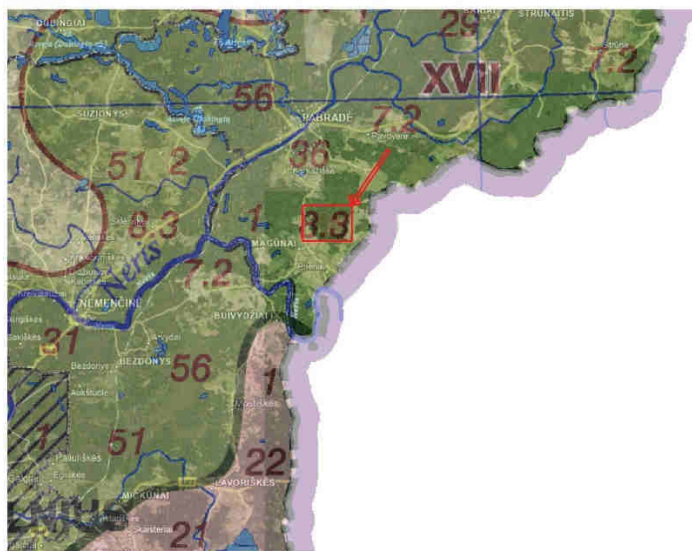

Naudojamos el. paslaugos: Biogeografinis rajonavimas, STVK paslaugos, Mišrus | © www.geoportal.lt/copyright

2 pav. Balošos durpių telkinio padėtis Lietuvos biogeografinio rajonavimo atžvilgiu.

Pagal Lietuvos botaninį geografinį rajonavimą PŪV teritorija priskiriama Centro Europos provincijai, Baltijos poprovinciei, Žeimenos lygumų pušynų su mažai išgaubtomis aukštapelkėmis būdingas gailiniais pušynais (Ledo-Pinion) (3 pav.).

M 1:250000

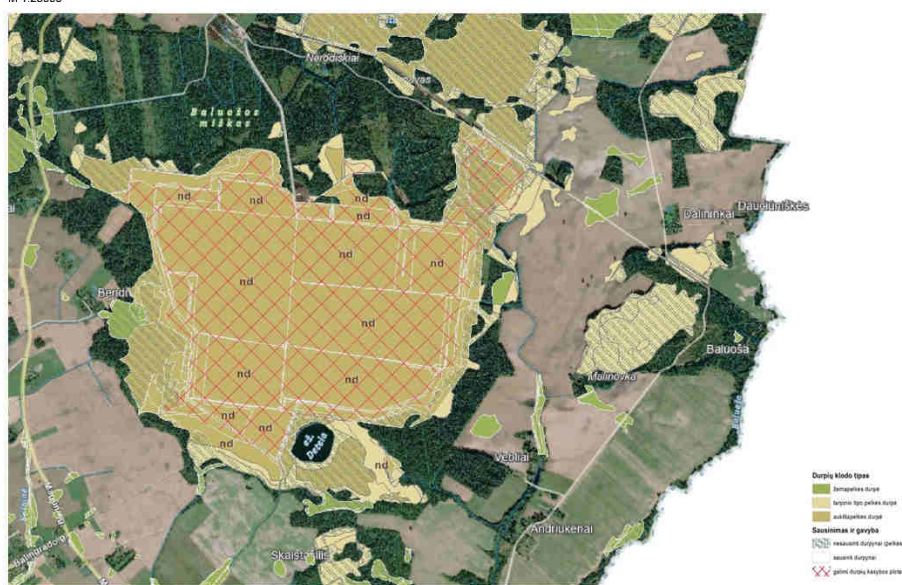

Naudojamos el. paslaugos: Botaninis geografinis rajonavimas, STVK paslaugos, Mišrus | © www.geoportal.lt/copyright

3 pav. Balošos durpių telkinio padėtis Lietuvos botaninio geografinio rajonavimo atžvilgiu.

Planuojamuose naudoti (praplėsti) plotuose, kurie bendrai apima apie 109,9 ha plotą vyrauja aukštapelkinis durpių klotas (4 pav.). Durpynas pradėtas eksploatuoti prieš 5 dešimtmečius, gavybos laukai įrengti centrinėje telkinio dalyje, kur tankus barelinių ir surenkamųjų griovių tinklas. Pagrindiniai magistraliniai grioviai iškasti eksploatuojamo durpyno perimetru. Didžiausi nesusausinti durpyno plotai (preliminariai 37 ha) yra šiaurės rytinėje dalyje, PŪV teritorijos III plote. Čia dominuoja aukštapelkinis durpių klotas. Nedidelis nesusausinto durpyno plotas (preliminariai 3 ha) yra pietvakarinėje dalyje, IV PŪV teritorijos plote, kuriame dominuoja aukštapelkinis durpių klotas. Vietovė neturi saugomos teritorijos statuso, tačiau BIGIS duomenimis identifikuotos EB svarbos natūralios miškų buveinės 91D0 Pelkiniai miškai ir pelkių buveinės 7120 Degradavusios aukštapelkės.

M 1:25000

Naudojamos el. paslaugos: Lietuvos pelkių ir durpynų duomenų rinkinys (LGF 2018 m. vertinimas), Mišrus | © www.geoportal.lt/copyright

4 pav. Vyraujantis durpių klotų tipai Balošos durpių telkinio pelkiniame komplekse.

TYRIMO METODAI

PŪV teritorijoje tyrimai vykdyti planuojamuose įsisavinti Balošos durpių telkinio I-IV pakraščio plotuose, kurių bendras plotas - 109,9 ha. Lauko tyrimai buvo atliekami 2025 m. liepos mėnesį. Tyrimai atlikti maršrutiniu metodu, apeinant Teritoriją perimetru, vertinant teritorijoje esančius biotopus, buveines, augaliją, augmeniją, gyvūniją. Be atliktų lauko tyrimų medžiagos, išanalizuoti duomenys sukaupti saugomų rūšių informacinėje sistemoje, kurių informacija kaupiama SRIS (saugomų rūšių informacinė sistema) duomenų bazėje (<https://sris.am.lt/>). Biologinės įvairovės duomenų bazėje interneto svetainėje (<https://biomon.lt/>). Naudota informacija apie planuojamos ūkinės veiklos vietovėje ir artimoje aplinkoje esančias saugomas teritorijas ir Europos ekologinio tinklo „Natura 2000“ teritorijas, kurios registruojamos Lietuvos Respublikos saugomų teritorijų valstybės kadastro duomenų bazėje (interneto svetainė <http://stk.am.lt>). Naudota informacija apie augalų nacionalinių genetinių išteklių, įrašytų į Augalų nacionalinių genetinių išteklių sąrašus, patvirtintus Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2009 m. gruodžio 31 d. įsakymu Nr. D1-861 „Dėl augalų nacionalinių gentinių išteklių sąrašų patvirtinimo“. Biologinės įvairovės vertinimas ir

ataskaita atlikta vadovaujantis Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2017 m. spalio 31 d. Nr. D1-885 įsakymo „Dėl planuojamos ūkinės veiklos poveikio aplinkai vertinimo tvarkos aprašų patvirtinimo“ (nauja redakcija nuo 2023-05-24: Nr. D1-157, 2023-05-23, paskelbta TAR 2023-05-23) aprašu. Informacija apie saugomas teritorijas ir Europos ekologinio tinklo „Natura 2000“ teritorijas, pateikiama iš erdvinės informacijos portalo www.geoportal.lt. Duomenys apie miškus, kertines miško buveines, bei EB svarbos buveines vertinti remiantis valstybinės miškų tarnybos miškotvarkos duomenimis ir Lietuvos erdvinės informacijos portalo www.geoportal.lt duomenų bazių teikiama informacija. Siekiant išskirti teritorijoje esančius biotopus, tyrimų metu (2025 m. liepos mėnesį) buvo atliekami augmenijos lauko tyrimai. Teritorijoje esantys biotopai apibūdinti pagal Uselis V. (1997). Lietuvos biotopų klasifikacija. Acta zoologica Lituania. Biodiversity. 7: 11–28.

INFORMACIJA APIE VIETOVĖJE ESANČIĄ AUGALIJĄ IR BIOTOPUS

PŪV tyrimų metu žvalgytoje vietovėje planuojamuose įsisavinti Balošos durpių telkinio I-IV pakraščio laukuose fiksuoti šie biotopai:

- ✓ kimininis-krūmokšninis beržynas,
- ✓ aukštapelkinis pušaičių retmiškis,
- ✓ laisvai plūduriuojanti augalija,
- ✓ aukštaūgiai žolynai - žolių bendrijos palei melioracijos kanalus.

PŪV artimoje aplinkoje 50 m nuo planuojamų kasybos lauko fiksuoti šie biotopai:

- ✓ kimininis-krūmokšninis beržynas,
- ✓ aukštapelkinis pušaičių retmiškis,
- ✓ gailiniai pušynai,
- ✓ natūralus distrofinis ežerėlis.

Aukštapelkinis pušaičių retmiškis (6 pav.). Pažeistų hidrologinio režimo sąlygų aukštapelkų augalų bendrijos. Medžių arde vyrauja paprastoji pušis (*Pinus sylvestris*), plaukuotasis beržas (*Betula pubescens*), retai pasitaiko paprastoji eglė (*Picea abies*). Krūmokšnių aukšte dominuoja vaivoras (*Vaccinium uliginosum*), pelkinis gailis (*Ledum palustre*) rečiau durpyninis bereinis (*Chamaedaphne calyculata*), paprastasis viržis (*Calluna vulgaris*), juodoji varnauogė (*Empetrum nigrum*), siauralapė balžuva (*Andromeda polifolia*), paprastoji spanguolė (*Vaccinium oxycoccos*), bruknė (*Vaccinium vitis-idaea*). Žolių arde dominuoja kupstinis švylys (*Eriophorum vaginatum*). Samanų arde gausu kiminių (*Sphagnum* sp.), ant kupstų dominuoja paprastoji šilsamanė (*Pleurozium schreberi*), dažna purioji dvyndantė (*Dicranum polysetum*), durpyninis gegužlinis (*Polytrichum strictum*).

Kimininis-krūmokšninis beržynas (7 pav.). Pažeistų hidrologinio režimo sąlygų, iškirštų gailinių pušynų ar paveiktų gaisrų įtakoje susiformavę aukštapelkių augalų bendrijos. Medžių arde dominuoja karpotieji (*Betula pendula*) ir plaukuotieji (*B. pubescens*) beržai su gausia paprastosios pušies (*Pinus sylvestris*) ir paprastosios eglės (*Picea abies*) priemaiša, retai pasitaiko pavienių medžių: drebulės (*Populus tremula*) priemaiša. Krūmų arde dažnesnis paprastasis šaltekšnis (*Frangula alnus*). Krūmokšnių arde dominuoja: paprastasis viržis (*Calluna vulgaris*), bruknė (*Vaccinium vitis-idaea*), mėlynė (*Vaccinium*

myrtillus), juodoji varnauogė (*Empetrum nigrum*), pelkinis gailis (*Ledum palustre*). Žolių arde: smailialapis papartis (*Dryopteris carthusiana*), kupstinis švylys (*Eriophorum vaginatum*), miškinis pataisas (*Lycopodium annotinum*). Samanų arde paprastoji šilsamanė (*Pleurozium schreberi*), atžalinė gūžtvė (*Hylocomium splendens*), purioji dvyndantė (*Dicranum polysetum*), durpyninis gegužlinis (*Polytrichum strictum*).

Gailiniai pušynai (8 pav.). Gryni pušynai medžių arde vyrauja paprastoji pušis (*Pinus sylvestris*). Krūmokšnių aukšte dominuoja pelkinis gailis (*Ledum palustre*), vaivoras (*Vaccinium uliginosum*), durpyninis bereinis (*Chamaedaphne calyculata*), paprastasis viržis (*Calluna vulgaris*), juodoji varnauogė (*Empetrum nigrum*), siauralapė balžuva (*Andromeda polifolia*), paprastoji spanguolė (*Vaccinium oxycoccos*). Žolių arde dominuoja kupstinis švylys (*Eriophorum vaginatum*), pasitaiko apskritalapė saulašarė (*Drosera rotundifolia*). Samanų arde vietomis gausu kiminių (*Sphagnum* sp.), durpyninis gegužlinis (*Polytrichum strictum*).

Aukštaūgiai žolynai (9 pav.). Žolių bendrijos įsikūrę palei sausinamuosius griovius. Dažniausiai susiformavę beveik monodominantiniai nitrofilų sąžalynai, kuriuos sudaro didžioji dilgėlė (*Urtica dioica*), paprastoji nendrė (*Phragmites australis*), smiltyninis lendrūnas (*Calamagrostis epigejos*), krūminis builis (*Anthriscus sylvestris*), avietė (*Rubus idaeus*), didžioji varnalėša (*Arctium lappa*), dirvinė usnis (*Cirsium arvense*), kanadinė rykštenė (*Solidago canadensis* L.), aukštoji rykštenė (*S. altissima* L.).

Laisvai plūduriuojanti augalija (10 pav.). Šie biotopai aptinkami sausinamuose kanaluose visoje PŪV teritorijoje. Laisvai plūduriuojanti augalija, kurią sudaro vandenyje laisvai plaukiojančių smulkiųjų žiedinių augalų – mažosios (*Lemna minor*) ir trilypės (*L. trisulca*) plūdenų bendrijos. Vietomis tankiu sąžalynus sudaro vandeninė monažolė (*Glyceria maxima*).

Natūralus distrofinis ežerėlis (11 pav.). Yra už PŪV teritorijos ribos pietinėje dalyje. Pelkėje esantis ežerėlis, viršvandeninės augalijos nėra, pakrantės apaugę melsvosios melvenės (*Molinia caerulea*) sąžalynais.

6 pav. Aukštapelkinis pušaičių retmiškis.

7 pav. Kimininis-krūmokšninis beržynas.

8 pav. Gailiniai pušynai.

9 pav. Ruderalinis stambiažolynas

	
10 pav. Laisvai plūduriuojanti augalija.	11 pav. Natūralus distrofinis ežerėlis.

INFORMACIJA APIE PLANUOJAMOS ŪKINĖS

VEIKLOS VIETOVĖJE IR GRETA JOS ESANČIAS EUROPOS BENDRIJOS SVARBOS BUVEINES

PŪV teritorija neturi saugomos teritorijos statuso, tačiau BIGIS natūralių buveinių kartografavimo duomenimis (www.geoportal.lt) joje identifiкуotos EB svarbos natūralios miškų buveinės 91D0 Pelkiniai miškai ir pelkių buveinės 7120 Degradavusios aukštapelkės (12 pav.). Artimoje PŪV aplinkoje 50 metrų atstumu už planuojamų kasybos I-IV durpių plotų išskirtos EB svarbos natūralios miškų buveinės: 91D0 Pelkiniai miškai; pelkių buveinės: 7120 Degradavusios aukštapelkės, 7110 Aktyvios aukštapelkės ir vandens buveinės: 3160 Natūralūs distrofiniai ežerai (12 pav.).

Ištrauka iš Europos Bendrijos svarbos natūralių buveinių žemėlapio
M 1:25 000

Sutartiniai ženklai

- Planuojami įsisavinti durpių telkinio pakraščiai (I-27,2, II-0,7, III-68, IV-14 ha, bendrai apie 109,9 ha)
- Detaliai išvalgyti Balošos durpių telkinio ištekliai
- PUV organizatorui suteiktas kasybos sklypas

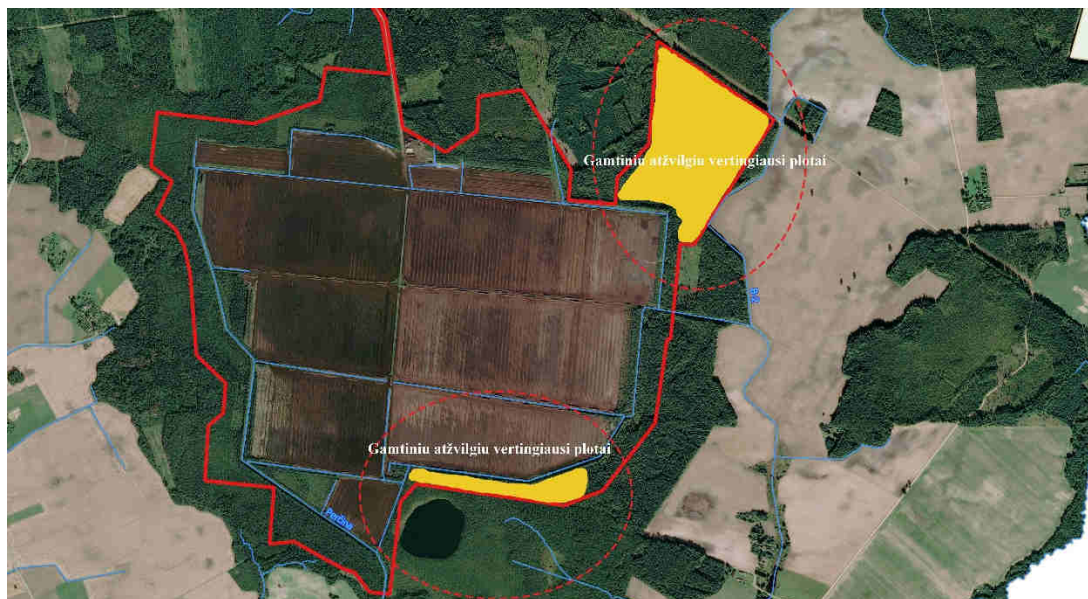
12 pav. EB svarbos buveinės Balošos pelkiniame komplekse (www.geoportal.lt). Lauko tyrimų metu buvo patikslinti esamų buveinių plotai ir patikslinti tipai. Nustatyta, kad PUV teritorijoje planuojamuose įsisavinti Balošos durpių telkinio I-IV pakraščio laukuose identifikuotos šių tipų EB svarbos natūralios buveinės: 91D0 Pelkiniai miškai ir 7120 Degradavusios aukštapelkės.

Artimoje PUV aplinkoje 100 metrų atstumu už planuojamų kasybos I-IV durpių plotų identifikuotos šių tipų EB svarbos natūralios buveinės: 91D0 Pelkiniai miškai, 7140 Tarpinės pelkės ir liūnai, 3160 Natūralūs distrofiniai ežerai.

7120 Degradavusios aukštapelkės buveinė aptinkama šiaurės rytinėje dalyje. Buveinės būklė - patenkinama būklės, pažeistas hidrologinis režimas, aiškūs buvusio gaisro požymiai (13 pav.). Medžių ardai labai retas vyrauja paprastoji pušis. Žolių ir krūmokšnių arde gausiai auga nusaustose aukštapelkėse paprastai aptinkamos rūšys: vaivoras (*Vaccinium uliginosum*), pelkinis gailis (*Ledum palustre*) rečiau durpyninis bereinis (*Chamaedaphne calyculata*), paprastasis viržis (*Calluna vulgaris*), juodoji varnauogė (*Empetrum nigrum*), siauralapė balžuva (*Andromeda polifolia*), paprastoji spanguolė (*Vaccinium oxycoccos*), kupstinis švylys (*Eriophorum vaginatum*). Samanų arde dominuoja sp. kiminai, labiau nuo gaisro paveiktose vietose: paprastoji šilsamanė (*Pleurozium schreberi*), atžalinė gūžtvė (*Hylocomium splendens*), durpyninis gegužlinis (*Polytrichum strictum*) ir kiek rečiau auganti melsvoji balzganė (*Leucobryum glaucum*).

91D0 Pelkiniai miškai buveinė aptinkama pietinėje dalyje. Buveinės būklė - patenkinama būklės, pažeistas hidrologinis režimas (13 pav.). Gryni pušynai medžių arde vyrauja paprastoji pušis (*Pinus sylvestris*). Krūmokšnių aukšte dominuoja pelkinis gailis (*Ledum palustre*), vaivoras (*Vaccinium uliginosum*), durpyninis bereinis (*Chamaedaphne calyculata*), paprastasis viržis (*Calluna vulgaris*), juodoji varnauogė (*Empetrum nigrum*), siauralapė balžuva (*Andromeda polifolia*), paprastoji spanguolė (*Vaccinium oxycoccos*).

Žolių arde dominuoja kupstinis švylys (*Eriophorum vaginatum*), pasitaiko apskritalapė saulašarė (*Drosera rotundifolia*). Samanų arde dominuoja kiminai (*Sphagnum* sp.).

13 pav. Gamtinio atžvilgiu vertingiausi plotai Balošos pelkiniame komplekse.

MEDYNŲ AMŽIUS IR TIPAS, JŲ RŪŠINĖ SUDĖTIS

Didžioji PŪV teritorijos dalis (apie 101 ha) patenka į miško žemę. PŪV teritorijoje augantis miškas yra išsidėstęs Valstybinės miškų urėdijos Nemenčinės regioniniame padalinyje, Nemenčinės urėdijoje, Žaliašilio girininkijoje, 242, 244, 245, 246, 248, 264, 265, 266, 271, 272 miško kvartaluose (pav. 14, 15). Durpių telkinio pakraščiuose augantis miškas priskiriamas IV grupės ūkiniams miškams. Planuojamame naudoti telkinyje ir jo artimoje aplinkoje nėra išskirta gamtosauginiu požiūriu vertingiausių kertinių miško buveinių. Vykdamas telkinio įsisavinimo darbus dalis medynų bus iškirsta plynai (medynų išsaugojimo alternatyvų nėra). Teritorijoje vyrauja pribrestantys savaiminės kilmės pušies, eglės, beržo medynai. Artimiausia kartinė miško buveinė Nr. 823703 nuo PŪV darbų zonos yra nutolusi 700 metrų. Planuojama vykdyti ūkinę veiklą laikantis telkinio naudojimo plano sprendinių, neturės jokios įtakos kartinės miško buveinės gamtos vertybėms. Telkinio eksploatacija kartinėi miško buveinei neigiamų sukcesijų nesukels.

M 1:25000

Naudojamos el. paslaugos: Miškų kadastro duomenys, STVK paslaugos, Mišrus | © www.geoportal.lt/copyright

14 pav. Miško grupių PŪV teritorijoje išsidėstymo schema.

M 1:25000

Naudojamos el. paslaugos: Miškų kadastro duomenys, STVK paslaugos, Mišrus | © www.geoportal.lt/copyright

15 pav. Privačių ir valstybinių miškų išsidėstymo schema PŪV teritorijoje.

AUGALŲ NACIONALINIŲ GENETINIŲ IŠTEKLIŲ, ĮRAŠYTŲ Į AUGALŲ NACIONALINIŲ GENETINIŲ IŠTEKLIŲ SĄRAŠUS

PŪV teritorijoje ir artimoje aplinkoje augalų įtrauktų į nacionalinių gentinių išteklių sąrašo plotus nėra.

ATSKIRIEJI ŽELDYNAI

PŪV teritorija ir artima aplinka yra miško žemėje, kaip reglamentuota Lietuvos Respublikos želdynų įstatyme saugomų ir saugotinių želdinių teritorijoje nėra.

AUGALAI, SAUGOMI PAGAL LIETUVOS RESPUBLIKOS SAUGOMŲ GYVŪNŲ, AUGALŲ IR GRYBŲ RŪŠIŲ ĮSTATYMĄ IR EUROPOS BENDRIJOS SVARBOS AUGALŲ RŪŠYS

Remiantis saugomų rūšių informacinėje sistemos (SRIS - <https://sris.am.lt/>) ir atliktais lauko tyrimais, PŪV darbų atlikimo zonoje ir artimoje aplinkoje 100 metrų zonoje neregistruota saugomų augalų rūšių, įrašytų į Lietuvos Respublikos saugomų gyvūnų, augalų ir grybų rūšių sąrašą, patvirtintą Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2003 m. spalio 13 d. įsakymu Nr. 504 (Žin., 2003, Nr. 100-4506; 2007, Nr. 36-1331; 2010, Nr. 20-949).

SVETIMŽEMIŲ IR INVAZINIŲ AUGALŲ RŪŠIŲ PAPLITIMAS VIETOVĖJE

Teritorijoje užfiksuotos 4 invazinės augalų rūšys. Didesnius plotus užima kanadinė rykštenė (*Solidago canadensis* L.) ir aukštoji rykštenė (*S. altissima* L.) apie 0,5 ha plotą. Šiuos augalus rekomenduojama naikinti frezuojant gruntą. Kitos invazinės augalų rūšys paplitę lokaliai ir gausių židinių nesudaro.

Gausialapis lubinas fiksuotas 2 plotuose:

1 plotas LKS-94: X: 608820, Y: 615331, auga 10 augalų.

2 plotas LKS-94: X: 6087994, Y: 616099, auga 5 augalai.

Vienmetė šiušelė (*Erigeron annuus*) fiksuota 1 plote:

1 plotas LKS-94: X: 6087984, Y: 616080, auga 20 augalų.

Kanadinė rykštenė (*Solidago canadensis* L.), aukštoji rykštenė (*S. altissima* L.) fiksuota 1 plote: pradžia **LKS-94**: X: 6087157, Y: 614370, pabaiga LKS-94: X: 6087683, Y: 614230, auga 50 arų plote. Šiuos augalus rekomenduojama naikinti frezuojant gruntą.

INFORMACIJA APIE VIETOVĖS GRYBIJĄ: GRYBŲ RŪŠIŲ, SAUGOMŲ PAGAL SAUGOMŲ GYVŪNŲ, AUGALŲ IR GRYBŲ RŪŠIŲ ĮSTATYMĄ, IR EUROPOS BENDRIJOS SVARBOS GRYBŲ RŪŠIŲ AUGAVIETĖS

Remiantis saugomų rūšių informacinėje sistemoje (SRIS - <https://sris.am.lt/>) ir atliktais lauko tyrimais, PŪV darbų atlikimo zonoje ir artimoje aplinkoje 100 metrų zonoje neregistruota saugomų grybų rūšių, įrašytų į Lietuvos Respublikos saugomų gyvūnų, augalų ir grybų rūšių sąrašą, patvirtintą Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2003 m. spalio 13 d. įsakymu Nr. 504 (Žin., 2003, Nr. 100-4506; 2007, Nr. 36-1331; 2010, Nr. 20-949).

INFORMACIJA APIE VIETOVĖS GYVŪNIJĄ

Rūšinę gyvūnijos įvairovę daugiausiai lemia aukščiau aprašytas biotopų pasiskirstymas.

Vabzdžiai. Įvertinus biotopus ir jų įvairovę, galima teigti, kad PŪV teritorijoje specifinės pelkinės entomofaunos branduolys yra sunaikintas ankstesnės durpyno eksploatacijos metu. Tyrimų metu stebėtos įprastinės drugių rūšys: paprastoji šaškytė (*Melitaea athalia*), spungės (*Inachis io*), dilgėlinukai (*Aglais urticae*).

Varliagyviai ir ropliai. Lauko tyrimų metu registruotos 4 varliagyvių rūšys: pievinės varlės (*Rana temporaria*), smailiasnukės varlės (*Rana arvalis*), didžiosios kūdrinės varlės (*Rana esculenta*), pilkosios rupūžės (*Bufo bufo*). Dažniausios yra pievinės varlės (*Rana temporaria*) ir smailiasnukės varlės (*Rana arvalis*) stebėtos pelkių ir miškų buveinėse. Didžiosios kūdrinės varlės (*Rana esculenta*) stebėtos vandens telkinių buveinėse. Iš roplių dažniausiai stebėtas gyvavedis driežas (*Zootoca vivipara*), kiek retesnis - vikrusis driežas (*Lacerta agilis*) griovių šlaituose. Biotopai tinkami paprastajai angiai (*Vipera berus*) ir paprastajam žalčiui (lot. *Natrix natrix*).

Paukščiai. Tyrimų metu fiksuotos tik foninės paukščių rūšys būdingos šiuo laikotarpiu: kikelis (*Fringilla coelebs*), ankstyvoji, pilkoji ir žalioji pečialinda (*Phylloscopus trochilus*, *Ph. collybita*, *Ph. sibilatrix*), strazdas giesmininkas ir juodasis strazdas (*Turdus philomelos*, *T. merula*), liepsnelė (*Erithacus rubecula*), kareitė (*Troglodytes troglodytes*), didžioji, kuoduotoji ir pilkoji zylė (*Parus major*, *P. cristatus*). Stebėtos 2 pilkųjų gervių (*Grus grus*) poros be jaunikių.

Pusamžiamė pušies medyje ties rytiniu PŪV teritorijos pakraščiu aptiktas paprastojo suopio lizdas (LKS Koordinatės LKS-94: X: , Y:). Lizdas įrengtas brandžiamė beržė, maždaug 6 m aukštyje (16 pav.).

16 pav. Aptiktas naudojamas vakarinio suopio lizdas.

Magistraliniuose grioviuose nuolat laikosi aukštas vandens lygis, susidaro palankios sąlygos apsistoti ir maitintis didžiosioms antims (*Anas platyrhynchos*), stebėta d. antis su jaunukiais.

Žinduoliai. Durpyną juosiančiuose grioviuose stebėti gausūs bebrų (*Castor fiber*) buvimo požymiai. Taip pat stebėtos stirnos (*Capreolus capreolus*), rudosios lapės (*Vulpes vulpes*), briedžių (*Alces alces*), pilkųjų kiškių (*Lepus europaeus*), bei šernų (*Sus scrofa*) veiklos požymiai. Tikėtina kad PŪV teritorijoje ir gretimose teritorijose aptinkamas Usūrinis šuo (*Nyctereutes procyonoides*).

GYVŪNAI, SAUGOMI PAGAL SAUGOMŲ GYVŪNŲ, AUGALŲ IR GRYBŲ ĮSTATYMĄ, IR EUROPOS BENDRIJOS SVARBOS GYVŪNŲ RŪŠYS.

Remiantis saugomų rūšių informacinėje sistemos (SRIS - <https://sris.am.lt/>) duomenis PŪV teritorijos artimoje aplinkoje, nuo 100 m iki 600 m atstumais fiksuotos 4 gyvūnų rūšys įrašytos į Lietuvos Respublikos saugomų gyvūnų, augalų ir grybų rūšių sąrašą, patvirtintą Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2003 m. spalio 13 d. įsakymu Nr. 504 (Žin., 2003, Nr. 100-4506; 2007, Nr. 36-1331; 2010, Nr. 20-949).

1. **Paprastasis vištvanagis (*Accipiter gentilis*).** Lietuvos raudonosios knygos sąrašas (2021) - Arti grėsmės esantys (NT). SRIS duomenimis 2017 metais fiksuotas lizdas už 100 m nuo PŪV I lauko. 2025 m. lauko tyrimų metu lizdas nefiksuotas. Vištvanagis jautrus trikdymui lizdavietėse ir jų artimoje aplinkoje veisimosi sezono metu. Miško fragmentacija dėl plynųjų miškų kirtimų ir sumažėjęs būdingo grobio gausumas yra nepalankūs šios rūšies būklei. Aplink lizdą būtina palikti nekirstą mišką 100 metrų spinduliu.

2. **Juodmargis pelkinukas (*Macaria carbonaria*).** Lietuvos raudonosios knygos sąrašas (2021) - Grėsmingos būklės (EN). SRIS duomenimis rūšis stebėta 2000 metais už PŪV ploto ribų 300 metrų pietinėje teritorijos dalyje. 2025 m. lauko tyrimų metu rūšis nestebėta, tačiau ankščiau stebėtoje vietoje yra išlikę geros būklės buveinės tinkamos šiam drugiui veistis tikėtina, kad drugys šioje aplinkoje gyvena. Drugiai dažniausiai galima aptikti atvirose pelkių buveinėse, daugiausia aukštaplynėse, kuriose auga švyliai ir siauralapės balžuvos, o pušelės retos, žemaūgės, gailių ir vaivorų nedaug. Suaugę drugiai maitinasi siauralapių balžuvų žiedų nektaru. Vikšrai minta pelkinių augalų (balžuvų, varnauogių) lapais. PŪV darbų atlikimo zona neigiamos įtakos drugio buveinėms neturės.
3. **Žalvarinis puošniažygis (*Carabus niten*).** Lietuvos raudonosios knygos sąrašas (2021) - Grėsmingos būklės (EN). SRIS duomenimis rūšis stebėta 2001 metais už 105 m nuo PŪV I ploto šiaurinio pakraščio. 2025 m. lauko tyrimų metu rūšis nestebėta, tačiau ankščiau stebėtoje vietoje yra išlikę geros būklės buveinės tinkamos šiam vabalui veistis tikėtina, kad vabalas šioje aplinkoje gyvena. PŪV darbų atlikimo zona neigiamos įtakos žalvarinio puošniažygio buveinėms neturės.
4. **Paprastoji lututė (*Aegolius funereus*).** Lietuvos raudonosios knygos sąrašas (2021) - Nekeliantys susirūpinimo (LC), Paukščių direktyva – I priedas. SRIS duomenimis rūšis stebėta (girdėtas balsas) 2015 metais už PŪV III ploto ribų 500, 580 m į šiaurę. 2025 m. lauko tyrimų metu rūšis nestebėta. Didžiausia grėsmė yra miškų kirtimai, kurių metu sunaikinamos tipiškos lututės veisimosi vietos – brandūs pušynai. Tokių buveinių PŪV teritorijoje labai nedaug. PŪV darbų atlikimo zona neigiamos įtakos p. lututei neturės.
5. **Pilkoji gervė (*Grus grus*).** Paukščių direktyva – I priedas. 2025 m. lauko tyrimų metu stebėtos 2 p. gervių poros. Tinkamų veisimuisi ir maitinimuisi buveinių PŪV teritorijoje ir aplinkoje yra daug, specialių priemonių nesiūloma. PŪV darbų atlikimo zona neigiamos įtakos p. gervei neturės.

INFORMACIJA APIE PLANUOJAMOS ŪKINĖS VEIKLOS VIETOVĖJE IR GRETA JOS ESANČIAS SAUGOMAS TERITORIJAS IR EUROPOS EKOLOGINIO TINKLO „NATURA 2000“ TERITORIJAS

PŪV teritorija kaip ir šiuo metu eksploatuojamas karjeras nepatenka į Lietuvos respublikos saugomų teritorijų tinklą ir nėra Europos ekologinio tinklo „Natura 2000“ dalis (17 pav.). Kitapus vietinės reikšmės rajoninio kelio ir aukštos įtampos elektros linijos, už 30 m į šiaurę nuo PŪV teritorijos III ploto yra nutolęs valstybinis Eituniškės telmologinis draustinis įsteigtas LTSR Ministrų Tarybos 1974-05-16 nutarimu Nr. 195 (Žin., 1974, Nr. 18-181, 20-203) išsaugoti zandrinėms lygumoms būdingą Eituniškės pelkę. Draustinio plotas - 154,00 ha. Toliau, už 2,15 km į vakarus nuo PŪV teritorijos I ploto yra nutolęs valstybinis Algirdėnų telmologinis draustinis įsteigtas LTSR Ministrų Tarybos 1974-05-16 nutarimu Nr. 195 (Žin., 1974, Nr. 18-181, 20-203), išsaugoti zandrinėms lygumoms būdingą Algirdėnų pelkę. Draustinio plotas - 90.931 ha. Abiejuose telmologiniuose draustiniuose yra įsteigtos buveinių apsaugai svarbios teritorijos BAST Eituniškės pelkė ir Lygiaraistis LTSVE0038, LR aplinkos ministro 2024-03-01 įsakymas Nr. D1-65 (TAR, 2024-03-01, Nr. 3813) saugomos buveinės: 7120, Degradavusios aukštapelkės, 7140, Tarpinės pelkės ir liūnai, 91D0, *Pelkiniai miškai, BAST plotas - 287,22 ha. Šiai teritorijai parengtas gamtotvarkos planas, kuris patvirtintas Valstybinės saugomų teritorijų tarnybos prie Aplinkos ministerijos direktoriaus 2025 m. balandžio 14 d. įsakymu Nr. V-48 „Buveinių apsaugai svarbios teritorijos „Eituniškės pelkė ir Lygiaraistis“ (kodas LTSVE0038).

Algirdėnų pelkė (LTSVE0004). BAST Algirdėnų pelkė LTSVE0004 LR aplinkos ministro 2024-03-01 įsakymas Nr. D1-65 (TAR, 2024-03-01, Nr. 3813) saugomos buveinės: 7110 Aktyvios aukštapelkės; 7140 Tarpinės pelkės ir liūnai; 91D0 Pelkiniai miškai. Plotas - 90.931 ha. Artimiausias saugomas gamtos paveldo objektas yra Abejučių ąžuolas nutolęs 11,1 km į šiaurės vakarus. Abejučių ąžuolas – valstybės saugomas botaninis gamtos paveldo objektas Asvejos regioniniame parke, Švenčionių rajone, Pabradės seniūnijoje, Abejučių kaime. Medis paskelbtas saugomu 2002 m. Medžio rūšis – paprastasis ąžuolas (*Quercus robur* L.), kamieno apimtis – 3,70 m, Medžio aukštis – 26,0 m, Amžius – apie 230 metų (2000 m. nustatyta Preslerio grąžtu).

Teritorijoje planuojama vykdyti PVŪ, nesukels neigiamų sukcesijų nesukels ir neturės jokios įtakos saugomų teritorijų vertybėms.

17 pav. PŪV teritorijos padėtis saugomų teritorijų atžvilgiu.

PLANUOJAMOS ŪKINĖS VEIKLOS POVEIKIS ESAMAI GAMTINEI APLINKAI, SAUGOMOMS RŪŠIMS

PŪV teritoriją sudaro 4 plotai išsidėstę pačiuose telkinio pakraščiuose, kurie bendrai apima apie 109,9 ha plotą. Esminis poveikis gamtinei aplinkai jau buvo padarytas ankstesniais metais pradėjus durpių telkinio eksploataciją. Šiuo atveju, numatoma įsisavinti tik telkinio pakraščiuose esančius išteklius. PŪV sunaikins teritorijoje esančias natūralias buveines, tačiau numatomas jų atkūrimas baigus durpių gavybą ir rekultivavus karjerą. Vykdamas lauko tyrimo darbus PŪV teritorijoje ir jos artimoje aplinkoje neaptikta jokių saugomų rūšių. SRIS sistemoje PŪV teritorijoje taip pat nefiksuota jokių saugomų rūšių buvimo faktų. Miško kirtimo darbai paukščių perėjimo metu trikdytų PŪV teritorijoje ir jos artimoje aplinkoje esančius paukščius. Tam išvengti juos būtina atlikti ne perėjimo sezono metu. Jautrios trikdymui rūšys paprastasis vištvanagis (*Accipiter gentilis*), paprastoji lututė (*Aegolius funereus*) pradėjus telkinio pakraščio eksploatacijai galimai pasitrauktų į aplinkines teritorijas esančias tinkamas buveines. Kaip minėta, atliekant tyrimus šių paukščių rūšių PŪV teritorijoje ir jos artimoje aplinkoje nefiksuota. Ilgalaikėje perspektyvoje dalis saugomų rūšių: juodmargio pelkinuko (*Macaria carbonaria*) ir žalvarinio puošniažygio (*Carabus niten*) buveinės išliks nepakitusios ir rūšys nesunyks.

KOMPENSACINĖS ARBA ŠVELNINANČIOS PRIEMONĖS

Pirmaisiais PŪV teritorijos plotų eksploatavimo metais poveikį aplinkai sušvelnintų paruošiamųjų darbų termino atidėjimas. Telkinio įrengimo, ypač miškų kirtimo darbus rekomenduotina pradėti ne anksčiau kaip nuo rugpjūčio 1 d., tokiu būdu bus mažiau trikdomos pavasarį perinčių paukščių vados.

PŪV teritorijoje formuojant durpių gavybos laukus siekti, kad kuo mažiau būtų pažeistos aplinkinės likusios pelkinės buveinės, esančios už kasybos sklypo ribų. Esant galimybei išsaugoti kuo didesnius pelkių plotus ir įmonei suteiktame kasybos sklype, gavybos atsisakant plotuose, kur durpių storis nedidelis ir kasyba nerentabili. Tai turi būti išsamiai įvertinta techniniame kasybos darbų projekte.

Telkinio eksploatacijos metu būtina užtikrinti, kad durpyną juosiantis melioracijos griovys būtų pilnas vandens. Tai leis užtikrinti, kad aplinkinės teritorijos būtų mažiau sausinamos. Melioracijos griovys dalinai tarnautų kaip hidrologinis barjeras.

Išeksploatavus išteklius būtina vadovautis pažeistų žemių, iškasus naudingąsias iškasenas, rekultivavimo metodika (LR Aplinkos Ministerijos įsakymas Nr. D1-561), kurioje kaip viena svarbiausių sąlygų rekultivacijai numatoma pelkinių ekosistemų bei hidrologinio režimo atkūrimas. Pagrindinė ekosistemos atstatymo sąlyga – iškastame durpyne turi būti paliktas ne plonesnis kaip 0,3 m storio priedugninis durpių sluoksnis. LR Aplinkos Ministerijos patvirtintoje metodikoje taip pat nurodoma, jog išeksploatuotus durpynus rekultivuojant į atsistatančias pelkines ekosistemas, hidrologinio režimo atstatymo priemonės ir būdai parenkami įvertinus individualiai kiekvieną teritoriją. Todėl užbaigus eksploatavimo darbus rekomenduotina konsultuotis su šios srities specialistais - hidrologais bei ekologais. Taip pat skatintini ir naujausiomis praktikomis bei tyrimais paremti išeksploatuotų durpynų atkūrimo metodai. Vienas tokių metodų - pelkinių augalų pradmenų įkurdinimas atkurto hidrologinio režimo sąlygomis. Šis metodas galėtų būti taikomas pabaigus eksploatuoti durpyną ir jame įkurdinant aukštapelkinių augalų (daugiausiai kiminių) pradmenis. ``